

הקרב על כראמה, מארס 1968: הטור המשוריין של צה"ל פורץ לתוך הכפר. רק תודות לניצחון שלנו בכראמה, יכולתי לראות את ישראל...

שית, מתוך לבטים וחשבון-נפש, צמחה השאיפה לשלום. השלמנו עם המציאות החדשה. אנחנו רוצים לחיות עם המציי אור הזאת.

נכון, אין בזה צדק. אני רוצה שתדעו, אני אומר ומאשר זאת שוב: אובדן עכו הוא, בעיניי, בלתי-צודק. זה אכזרי מאוד לגביי.

אולם, התהליך המרתק הזה של התפתחות והתפכחות הידיעה הי ראציונאלית שהאלטרנטיבה היחידה היא השמדה הדדית, גרמו לנו להאמין בשלום בלב שלם, כאופי ציה המעשית היחידה שיש לשאוף אליה.

מתוך החוויות האלה נולדה המחויבות לשלום.

כאשר השתתפתי במאבק הרגיל, הייתי גיבור. כאשר התחלתי להילחם למען הי של לוחם-השלום, גיליתי שדרוש אומץ-לב גדול פי מאה כדי להילחם למען השלום. (צעקה מצד הבריונים הערביים: „אתה פחדן!“) שוכראן, יא-אחי! (תודה, הוי אחי!) האדון הזה שצעק בערבית הוא, כנראה, כפילו של הג'נטלמן היהודי בצד השני (צחוק בקהל ומחייאות-כפיים). אבל לג'נטלמן היהודי יש לפחות אומץ-הלב, שלא להסתתר, (צעקות מצד הערבים: „אתה לוחם נגד עמך! אתה גורשת מה מועצה הלאומית!“) כאשר אמרתי שדרוש יותר אומץ-לב להילחם למען השלום, צעק האדון האמיץ הזה: לא, דרוי שה חוצפה כדי להילחם למען השלום. ואני אמרתי לו בערבית: תודה, מפני שאתה יוצר שיווי-משקל. יש רק הבדל אחד: הג'נטלמן הזה, הציוני הימני הקיצוני, לפחות קם והודה. הייתי רוצה שהג'נטל-מן הזה, הערבי, יודה גם הוא, תחת להסתתר מאחורי חבריו.

קשוחים אנחנו!

ג בירותיי ורבותיי... (מטר של צע"קות בערבית וחשובות הנואם בער" בית). למה אינכם באל-אנצאר? (צעקות: „בוגד! אתה יושב עם ציונים בשעה שה פלסטינים נהרגים באל-אנצאר! אתה יושב כא עם אורי אבנרי שהוא ציוני! פחדן!“ (המשך בעמוד 72))

צעיר, התנועה הפלסטינית הלכה צעד אחד נוסף קדימה.

הישראלים הם עם

ה תחלנו לשאול: הישראלים האלה, מה הם? מה הם הצליחו לעשות?

כשאני מפשפש בזיכרוני, אני זוכר ישיבות רשמיות. הושמעו שם טענות ונערכו ויכוחים, שאלו הייתם שומעים אותם, זה היה נוגע לליבכם. אני זוכר — ואיני רוצה להזכיר שמות, ובאופן מיוחד לא את השם הזה, מפני שהאיש הזה, נאיף חוואתמה, הוא עכשיו יריב פוליטי שלי — את אשר אמר בישיבה שהיתה ביוני 1969.

הוא אמר: „הישראלים הפכו לעם. הם פיתחו תרבות משלהם, מוסיקה משלהם, בתי-ספר משלהם, ואיננו יכולים עוד להתעלם מכך, פתם ככה. אנחנו צריכים להתמודד עם המציאות הזאת.“

הלכנו צעד קדימה, ונולד הפיתרון של שתי מדינות.

כך, גבירותיי ורבותיי, באותם ימי-ברא-

חשבנו אז שיש ביכולתנו להשיג ניצחון צבאי, ושיהיה עלינו להתחיל בבוא היום כיצד לנהוג באוכלוסיה הזאת, ואז התפתח אצלנו באופן ספונטאני, באופן חד-צדדי, הרעיון של המדינה הדמוקרטית החילונית — ששינה, אגב, את הסעיף 6 של האמנה הפלסטינית. סעיף 6, כפי ש' אתם יודעים, אומר שרק היהודים שהיו בארץ לפני „הפלישה הציונית“ הם פלסטינים. אחרי ניצחון כראמה חוקקנו את התיקון בדבר המדינה הדמוקרטית החילונית, וקבענו שכל אדם בפלסטין, בישראל, זכאי לדרוש לעצמו זכויות חוקיות שוות במדינה הדמוקרטית החילונית.

לאחר מכן, כאשר נמשך המאבק, נכנסנו לשלב חדש. התחלנו לנתח את האוכלוסיה החדשה הזאת. היא ריתקה אותנו מבחינה חברתית, מדינית ודתית. כבר הסכמנו שיש לה הזכות להיות שם — ואנחנו עשינו זאת באורח חד-צדדי, מבלי לבקש כל תמורה. אני גאה שאני פלסטיני, אני גאה להשתייך לעם (צעקות) כן, אני גאה להשתייך לעם שבעודו סובל יסורי-תופת במחנות-הפלטים, היה מסוגל להוליד מתוכו חקיקה כה מוסרית. (צעקות). כן, גיבור

כילד שיחקתי בעכו, מישפחתי קבורה בעכו. שורשיי הם בארץ הזאת. האילן הי מישפחתי שלי מגיע אחרה, לאורך 1200 שנים. זוהי ארצי!

אחרי כראמה, כאשר החלמנו מפצעינו, חשבנו על ארצנו. ובפעם הראשונה חש' בנו עליה בצורה חדשה.

גבירותיי ורבותיי, רק תודות לכראמה הייתי מסוגל לראות את ישראל. רק תודות לניצחוני בכי ראמה יכולתי לראות את ישראל. כי לפני כן, כשהייתי בשפלה-המדי רגה, במצב של דמוקרטיזציה גמרי רה, יכולתי לראות רק את פלסטין, את פלסטין של חלומותיי, את פלסטין של זיכרונותיי.

לא יכולתי לראות את ישראל, בגלל הי סיבלות שעברו עליי, שעברו על הפלסטינים, שעברו על עמי, סבל בלתי-אנושי. אינכם יודעים מה זה להיות פלסטיני, להיות אפס בעולם שבו אתה חייב להיות טיפסה כדי להתקיים, שבו אתה זקוק ל' תעודת-זהות.

כאשר היינו בשפלה-המדרגה חלמנו על פלסטין הדיא. פלסטין שבה לא היתה אוכלוסיה צפופה, פלסטין שעדיין לא ראתה את ההגירה ההמונית. זאת היתה בעייתי הפסיכולוגית, חוסר-יכולתי להיות שפוי.

תודות לכראמה הייתי מסוגל לראות את ישראל. בפעם הראשונה, תודות לניצחון זה, ראיתי את פלסטין האמיתית, זו הקיימת בי מציאות. ראיתי את האוכלוסיה החדשה שם, את היושבים החדים שים, הערים החדשות, הכפרים החדשים, ושאלתי את עצמי: מה אעשה כהם?

צעד אחרי צעד

ל פני זה, גבירותיי ורבותיי, השאלה לא עלתה כלל בדעתי, מפני שלא ראיתי אותם. אחרי ניצחוני התחלתי לש' אול את עצמי: מה אעשה בהם, במהגרים האלה, הקוראים לעצמם ישראלים? קרה משהו מעניין מאוד: אמרתי לעצמי, שאני צריך להתייחס אליהם באופן מציאותי, ואחרי שנתיים של חשבון-נפש מלאים ונוקב, הגענו לידי המסקנה ש' אנחנו לא יכולים סתם לגרש את האנ-שים האלה.

ציור פלסטיני על קיר בכיירות הנצורה „פחדנים, סיתמו את פיכסו“